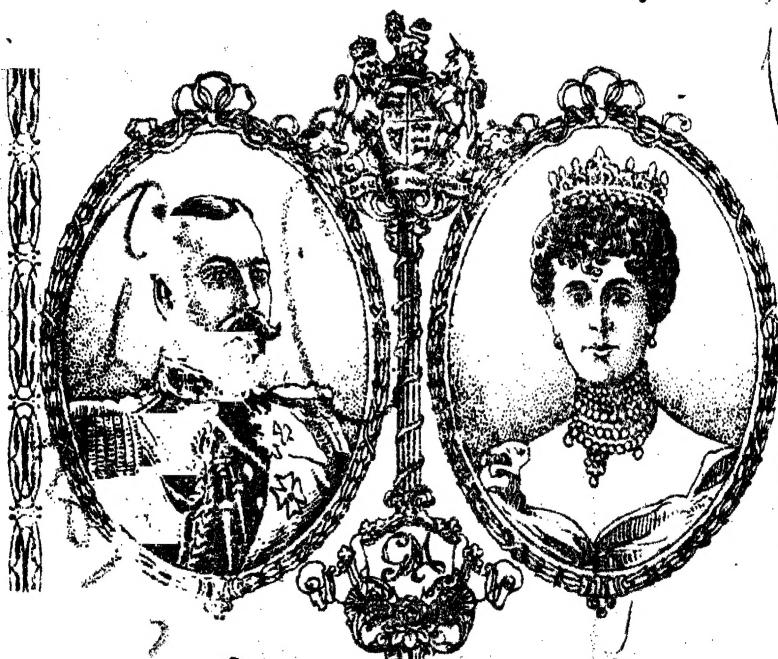

પહેલા શાહી મુદ્રાગણિત

આંક અને અંક ગણિત સહિત.

પહેલા ધોરણ મારે.

રચનાર:—મેજર્સ ઉસમાન બચલ અને મહોબતસિંહજી
મોતીલાલ શાહા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:—મેજર્સ લખમીચંદ ઉત્તમચંદ્રી કંપની,
બુકસેલર્સ, પુરાબખાર, રાજકોટ.

કિંમત ૧ આ નો

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રશાસન પ્રસ્તાવના.

ગુજરાતી સાહિત્ય સંસ્થાના રાજ નામદાર મુખ્ય સરકારના એજન્ટ લા. ૧ લામાં તથા ૧૯૧૩ ના નવેમ્બર ડીસેમ્બરના ગુજરાત સાપ્તાહિકમાં આપેલા પુરા અભ્યાસક્રમવાળી ઉદ્ધારણી ગુજરાતી પ્રાથમિક નિશાળોનાં ધોરણો અનુસાર ધારણીલા માટે આ રોહનશાહી સુખગીયેત ભાગીલોલ કિંદરગાર્ડન પદ્ધતિ અનુસાર કેળવણીઆતાના અને ટ્રેનિંગ કોલેજોના લાંબા અનુભવવાળા માસ્તરો પાસે તૈયાર કરાવવામાં આવ્યો છે. અત્યાર સુધી આ સંબંધમાં જે ચોપડીઓ બહાર પડી છે, તેમાં બાળવર્ગનાં ઉદ્ધારણ માટે કેવા મોટા આંકડા અને અક્ષરો જોઈએ, તે ઉપર પુરવું લક્ષ આપવામાં આવ્યું નથી. આમાં એ બાબત તેમજ સૂચક અને કિન્દરગાર્ડન પદ્ધતિ પર ખાસધ્યાન આપવામાં આવેલું છે.

મૂળાક્ષરોનાં નામ બાળકોને વસ્તુઓનાં નામ સાથે સીખવવાં, એ બહુ સ્તુત્ય છે, કેમ કે એથી અક્ષરોના ઉચ્ચાર તેમજ સહેલથી આવડે છે; પણ એ વસ્તુઓ એવી હોવી જોઈએ કે તે બાળકને સહેલથી યાદ રહી શકે અને પરિચિત હોય. જે એમ હોય તેજ ઉપરનો હેતુ પાર પડે, પણ કેટલીક વખત આ પદ્ધતિ સમજ્યા વિના લાખલ કરવાથી બાળકને ખમણા બોળમાં મૂકી આનંદને બદલે કંટાળો આપવા જેવું થાય છે, જેમ કે ફળસનો “ ફ ”, અનનસનો “ અ ” અને શાહમુર્ગનો “ શ ” તેને બદલે ફટાકાનો “ ફ ”, અરિસાનો “ અ ” અને શકારાનો “ શ ” લઈએ તો તે સહેલથી યાદ રહી શકે એવી પરિચિત વસ્તુઓ છે; પણ ફળસ, અનનસ અને શાહમુર્ગ તો મોટી ઉમરનાં માણસો પણ ભાગ્યેજ જોવા પામે છે. તો ને બાળકને કંટાળો આપે તેમાં સી નવાઈ; આ પ્રમાણે ઉપરની ખાગી પણ સુધારવાને અમે બનતો પ્રયાસ કર્યો છે. તેટલા માટે સર્વ સ્થળનાં બાળકોને ઉપયોગી થઈ પડે એવી વસ્તુઓનાં ચિત્રો સાથે મૂળાક્ષરો આપેલા છે, જેથી બાળકો પર પડતો નકામો બોલ અને કંટાળો જો દૂર થશે તો આ અમારો પ્રયાસ થોડે ધણું અંશે સફળ થયો એમ અમે માની સંતોષ પામીશું. આ બાબત કોઈ અનુભવી શિક્ષક ને વિદ્વાન વર્ગ યોગ્ય સૂચનાઓ કરશે તો તે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે.

લી. મેશર્સ લખમીચંદ ઉત્તમચંદની કંપની,
પ્રસિદ્ધ કર્તા.

લિપી બીકટપોશ મિડિગપ્રેસ ખેતવાડી મેનરોડ મુંબઈ પ્રિંટર કેશવ મહાદેવ ધાણે
પબ્લિશર-લખમીચંદ ઉત્તમચંદ બુકસેલર, રાજકોટ.

ગુજરાત વિદ્યાપાઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૪૮૭

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રાજેશ્વરી મુખગાથિત

વિષય મૃદુલ : ૮૪૩ : ૩૩૨૫

દેશી હિસાબ ભાગ ૨જો.

મુખગણિત સાથે.

ધોરણ ૧ લું.

ધોરણ—પહેલો વિષય ૧૦૦ માર્ક :—૧૦૦૦૦ મુધીની સંખ્યાતું વાચન તથા લેખન. આંક ૩૦ x ૧૦ મુધી. પાયાં, અડધાં, દાઢાં, અઢીઆં. ચલણી નાણાંની માહિતી તથા નાણાંની ધાન. નિયમો અને કોષ્ટકો પદાર્થો વડે સમજાવવાં. આંક બોલાવવા. પહેલા વર્ષ માટે મુકરર કરેલા આંક સંબંધી પ્રશ્નો આવે એવું સાદું મુખગણિત.

સૂચના :—૧૯૦૨નાં ધોરણોમાં પાયાંની પહેલાં અડધાં શીખવવાં, એમ સૂચવ્યું હતું, કારણ કે કોઈ પગુવસ્તુના સરખાભાગ પાડતાં, પહેલાં અડધાં અને પછી પા ભાગ થાય છે. ૧૯૧૩નાં નવાં ધોરણોમાં એ વિચાર બદલાવીને પહેલાં પાયાં અને પછી અડધાં શીખવવાં એ પસંદ કરવામાં આવ્યું છે, માટે અમે પહેલાં પાયાં અને પછી અડધાં લીધાં છે.

અગિઆરથી તેર સુધીના પાકા.

અગિઆર એકા અગિઆર.

અગિઆરા.

૧૧ = ૧ × ૧૧	૧૨ × ૧ = ૧૨	૧૩ × ૧ = ૧૩
૧૧ ૨ ૨૨	૧૨ ૨ ૨૪	૧૩ ૨ ૨૬
૧૧ ૩ ૩૩	૧૨ ૩ ૩૬	૧૩ ૩ ૩૯
૧૧ ૪ ૪૪	૧૨ ૪ ૪૮	૧૩ ૪ ૫૨
૧૧ ૫ ૫૫	૧૨ ૫ ૬૦	૧૩ ૫ ૬૫
૧૧ ૬ ૬૬	૧૨ ૬ ૭૨	૧૩ ૬ ૭૮
૧૧ ૭ ૭૭	૧૨ ૭ ૮૪	૧૩ ૭ ૯૧
૧૧ ૮ ૮૮	૧૨ ૮ ૯૬	૧૩ ૮ ૧૦૪
૧૧ ૯ ૯૯	૧૨ ૯ ૧૦૮	૧૩ ૯ ૧૧૭
૧૧ ૧૦ ૧૧૦	૧૨ ૧૦ ૧૨૦	૧૩ ૧૦ ૧૩૦

ચઉદથી સોળ સુધીના પાડા.

ચઉદ એકા ચઉદ.

અગિઆરા.

૧૪ × ૧ = ૧૪	૧૫ × ૧ = ૧૫	૧૬ × ૧ = ૧૬
૧૪ ૨ ૨૮	૧૫ ૨ ૩૦	૧૬ ૨ ૩૨
૧૪ ૩ ૪૨	૧૫ ૩ ૪૫	૧૬ ૩ ૪૮
૧૪ ૪ ૫૬	૧૫ ૪ ૬૦	૧૬ ૪ ૬૪
૧૪ ૫ ૭૦	૧૫ ૫ ૭૫	૧૬ ૫ ૮૦
૧૪ ૬ ૮૪	૧૫ ૬ ૯૦	૧૬ ૬ ૯૬
૧૪ ૭ ૯૮	૧૫ ૭ ૧૦૫	૧૬ ૭ ૧૧૨
૧૪ ૮ ૧૧૨	૧૫ ૮ ૧૨૦	૧૬ ૮ ૧૨૮
૧૪ ૯ ૧૨૬	૧૫ ૯ ૧૩૫	૧૬ ૯ ૧૪૪
૧૪ ૧૦ ૧૪૦	૧૫ ૧૦ ૧૫૦	૧૬ ૧૦ ૧૬૦

સત્તરથી ઓગણીશ સુધીના પાડા.

સત્તર એકા સત્તર.

અગિઆરા.

૧૭ × ૧ = ૧૭	૧૮ × ૧ = ૧૮	૧૯ × ૧ = ૧૯
૧૭ ૨ ૩૪	૧૮ ૨ ૩૬	૧૯ ૨ ૩૮
૧૭ ૩ ૫૧	૧૮ ૩ ૫૪	૧૯ ૩ ૫૭
૧૭ ૪ ૬૮	૧૮ ૪ ૭૨	૧૯ ૪ ૭૬
૧૭ ૫ ૮૫	૧૮ ૫ ૯૦	૧૯ ૫ ૯૫
૧૭ ૬ ૧૦૨	૧૮ ૬ ૧૦૮	૧૯ ૬ ૧૧૪
૧૭ ૭ ૧૧૯	૧૮ ૭ ૧૨૬	૧૯ ૭ ૧૩૩
૧૭ ૮ ૧૩૬	૧૮ ૮ ૧૪૪	૧૯ ૮ ૧૫૨
૧૭ ૯ ૧૫૩	૧૮ ૯ ૧૬૨	૧૯ ૯ ૧૭૧
૧૭ ૧૦ ૧૭૦	૧૮ ૧૦ ૧૮૦	૧૯ ૧૦ ૧૯૦

વીશથી બાવીશ સુધીના પાડા.

વીશ એકા વીશ.

એકબીશા.

૨૦ × ૧ = ૨૦	૨૧ × ૧ = ૨૧	૨૨ × ૧ = ૨૨
૨૦ ૨ ૪૦	૨૧ ૨ ૪૨	૨૨ ૨ ૪૪
૨૦ ૩ ૬૦	૨૧ ૩ ૬૩	૨૨ ૩ ૬૬
૨૦ ૪ ૮૦	૨૧ ૪ ૮૪	૨૨ ૪ ૮૮
૨૦ ૫ ૧૦૦	૨૧ ૫ ૧૦૫	૨૨ ૫ ૧૧૦
૨૦ ૬ ૧૨૦	૨૧ ૬ ૧૨૬	૨૨ ૬ ૧૩૨
૨૦ ૭ ૧૪૦	૨૧ ૭ ૧૪૭	૨૨ ૭ ૧૫૪
૨૦ ૮ ૧૬૦	૨૧ ૮ ૧૬૮	૨૨ ૮ ૧૭૬
૨૦ ૯ ૧૮૦	૨૧ ૯ ૧૮૯	૨૨ ૯ ૧૯૮
૨૦ ૧૦ ૨૦૦	૨૧ ૧૦ ૨૧૦	૨૨ ૧૦ ૨૨૦

ત્રેવીશથી પચીશ સુધીના પાડા.

ત્રેવીશ એકા ત્રેવીશ.

એકવીશા.

૨૩ × ૧ = ૨૩	૨૪ × ૧ = ૨૪	૨૫ × ૧ = ૨૫
૨૩ ૨ ૪૬	૨૪ ૨ ૪૮	૨૫ ૨ ૫૦
૨૩ ૩ ૬૯	૨૪ ૩ ૭૨	૨૫ ૩ ૭૫
૨૩ ૪ ૯૨	૨૪ ૪ ૯૬	૨૫ ૪ ૧૦૦
૨૩ ૫ ૧૧૫	૨૪ ૫ ૧૨૦	૨૫ ૫ ૧૨૫
૨૩ ૬ ૧૩૮	૨૪ ૬ ૧૪૪	૨૫ ૬ ૧૫૦
૨૩ ૭ ૧૬૧	૨૪ ૭ ૧૬૮	૨૫ ૭ ૧૭૫
૨૩ ૮ ૧૮૪	૨૪ ૮ ૧૯૨	૨૫ ૮ ૨૦૦
૨૩ ૯ ૨૦૭	૨૪ ૯ ૨૧૬	૨૫ ૯ ૨૨૫
૨૩ ૧૦ ૨૩૦	૨૪ ૧૦ ૨૪૦	૨૫ ૧૦ ૨૫૦

છવીશથી અઠ્ઠાવીશ સુધીના પાડા.

છવીશ એકા છવીશ

એકવીશા.

૨૬ × ૧ = ૨૬	૨૭ × ૧ = ૨૭	૨૮ × ૧ = ૨૮
૨૬ ૨ ૫૨	૨૭ ૨ ૫૪	૨૮ ૨ ૫૬
૨૬ ૩ ૭૮	૨૭ ૩ ૮૧	૨૮ ૩ ૮૪
૨૬ ૪ ૧૦૪	૨૭ ૪ ૧૦૮	૨૮ ૪ ૧૧૨
૨૬ ૫ ૧૩૦	૨૭ ૫ ૧૩૫	૨૮ ૫ ૧૪૦
૨૬ ૬ ૧૫૬	૨૭ ૬ ૧૬૨	૨૮ ૬ ૧૬૮
૨૬ ૭ ૧૮૨	૨૭ ૭ ૧૮૯	૨૮ ૭ ૧૯૬
૨૬ ૮ ૨૦૮	૨૭ ૮ ૨૧૬	૨૮ ૮ ૨૨૪
૨૬ ૯ ૨૩૪	૨૭ ૯ ૨૪૩	૨૮ ૯ ૨૫૨
૨૬ ૧૦ ૨૬૦	૨૭ ૧૦ ૨૭૦	૨૮ ૧૦ ૨૮૦

ઓગણત્રીશથી ત્રીશ સુધીના પાઠા.

ઓગણત્રી એકા ઓગણત્રી.

એકવીશ.

૨૯ × ૧ = ૨૯	૩૦ × ૧ = ૩૦
૨૯ ૨ ૫૮	૩૦ ૨ ૬૦
૨૯ ૩ ૮૭	૩૦ ૩ ૯૦
૨૯ ૪ ૧૧૬	૩૦ ૪ ૧૨૦
૨૯ ૫ ૧૪૫	૩૦ ૫ ૧૫૦
૨૯ ૬ ૧૭૪	૩૦ ૬ ૧૮૦
૨૯ ૭ ૨૦૩	૩૦ ૭ ૨૧૦
૨૯ ૮ ૨૩૨	૩૦ ૮ ૨૪૦
૨૯ ૯ ૨૬૧	૩૦ ૯ ૨૭૦
૨૯ ૧૦ ૨૯૦	૩૦ ૧૦ ૩૦૦

એક પાયા ઈશા પા સુધીના પાડા.
એક પા પાય.

૧ × ૦૧ = ૦૧	૧૧ × ૦૧ = ૧૧૧	૨૧ × ૦૧ = ૫૧	૩૧ × ૦૧ = ૭૧૧
૨ ૦૧ ૦૧	૧૨ ૦૧ ૩	૨૨ ૦૧ ૫૧	૩૨ ૦૧ ૮
૩ ૦૧ ૦૧૧	૧૩ ૦૧ ૩૧	૨૩ ૦૧ ૫૧૧	૩૩ ૦૧ ૮૧
૪ ૦૧ ૧	૧૪ ૦૧ ૩૧	૨૪ ૦૧ ૬	૩૪ ૦૧ ૮૧૧
૫ ૦૧ ૧૧	૧૫ ૦૧ ૩૧૧	૨૫ ૦૧ ૬૧	૩૫ ૦૧ ૮૧૧૧
૬ ૦૧ ૧૧૧	૧૬ ૦૧ ૪	૨૬ ૦૧ ૬૧૧	૩૬ ૦૧ ૯
૭ ૦૧ ૧૧૧૧	૧૭ ૦૧ ૪૧	૨૭ ૦૧ ૬૧૧૧	૩૭ ૦૧ ૯૧
૮ ૦૧ ૨	૧૮ ૦૧ ૪૧૧	૨૮ ૦૧ ૭	૩૮ ૦૧ ૯૧૧
૯ ૦૧ ૨૧	૧૯ ૦૧ ૪૧૧૧	૨૯ ૦૧ ૭૧	૩૯ ૦૧ ૯૧૧૧
૧૦ ૦૧ ૨૧૧	૨૦ ૦૧ ૫	૩૦ ૦૧ ૭૧૧	૪૦ ૦૧ ૧૦

પાયા.

૪૧ × ૦૧ = ૧૦૧	૫૧ × ૦૧ = ૧૨૧૧	૬૧ × ૦૧ = ૧૫૧	૭૧ × ૦૧ = ૧૭૧૧૧
૪૨ ૦૧ ૧૦૧૧	૫૨ ૦૧ ૧૩	૬૨ ૦૧ ૧૫૧૧	૭૨ ૦૧ ૧૮
૪૩ ૦૧ ૧૦૧૧૧	૫૩ ૦૧ ૧૩૧	૬૩ ૦૧ ૧૫૧૧૧	૭૩ ૦૧ ૧૮૧
૪૪ ૦૧ ૧૧	૫૪ ૦૧ ૧૩૧૧	૬૪ ૦૧ ૧૬	૭૪ ૦૧ ૧૮૧૧
૪૫ ૦૧ ૧૧૧	૫૫ ૦૧ ૧૩૧૧૧	૬૫ ૦૧ ૧૬૧	૭૫ ૦૧ ૧૮૧૧૧
૪૬ ૦૧ ૧૧૧૧	૫૬ ૦૧ ૧૪	૬૬ ૦૧ ૧૬૧૧	૭૬ ૦૧ ૧૯
૪૭ ૦૧ ૧૧૧૧૧	૫૭ ૦૧ ૧૪૧	૬૭ ૦૧ ૧૬૧૧૧	૭૭ ૦૧ ૧૯૧
૪૮ ૦૧ ૧૨	૫૮ ૦૧ ૧૪૧૧	૬૮ ૦૧ ૧૭	૭૮ ૦૧ ૧૯૧૧
૪૯ ૦૧ ૧૨૧	૫૯ ૦૧ ૧૪૧૧૧	૬૯ ૦૧ ૧૭૧	૭૯ ૦૧ ૧૯૧૧૧
૫૦ ૦૧ ૧૨૧૧	૬૦ ૦૧ ૧૫	૭૦ ૦૧ ૧૭૧૧	૮૦ ૦૧ ૨૦

એકાશી પા થી સાઠ અર્ધા સુધીના પાઠા.

એક અર્ધો અર્ધો.

૮૧×૦૧=૨૦૧	૯૧×૦૧=૨૨૧૧	૧×૦૧=૦૧	૧૧×૦૧=૫૧
૮૨ ૦૧ ૨૦૧	૯૨ ૦૧ ૨૩	૨ ૦૧ ૧	૧૨ ૦૧ ૬
૮૩ ૦૧ ૨૦૧૧	૯૩ ૦૧ ૨૩૧	૩ ૦૧ ૧૧	૧૩ ૦૧ ૬૧
૮૪ ૦૧ ૨૧	૯૪ ૦૧ ૨૩૧૧	૪ ૦૧ ૨	૧૪ ૦૧ ૭
૮૫ ૦૧ ૨૧૧	૯૫ ૦૧ ૨૩૧૧૧	૫ ૦૧ ૨૧	૧૫ ૦૧ ૭૧
૮૬ ૦૧ ૨૧૧૧	૯૬ ૦૧ ૨૪	૬ ૦૧ ૩	૧૬ ૦૧ ૮
૮૭ ૦૧ ૨૧૧૧૧	૯૭ ૦૧ ૨૪૧	૭ ૦૧ ૩૧	૧૭ ૦૧ ૮૧
૮૮ ૦૧ ૨૨	૯૮ ૦૧ ૨૪૧૧	૮ ૦૧ ૪	૧૮ ૦૧ ૯
૮૯ ૦૧ ૨૨૧	૯૯ ૦૧ ૨૪૧૧૧	૯ ૦૧ ૪૧	૧૯ ૦૧ ૯૧
૯૦ ૦૧ ૨૨૧૧	૧૦૦ ૦૧ ૨૫	૧૦ ૦૧ ૫	૨૦ ૦૧ ૧૦

અર્ધો.

૨૧×૦૧=૨૦૧	૩૧ ૦૧ ૧૫૧	૪૧×૦૧=૨૦૧	૫૧×૦૧=૨૫૧
૨૨ ૦૧ ૧૧	૩૨ ૦૧ ૧૬	૪૨ ૦૧ ૨૧	૫૨ ૦૧ ૨૬
૨૩ ૦૧ ૧૧૧	૩૩ ૦૧ ૧૬૧	૪૩ ૦૧ ૨૧૧	૫૩ ૦૧ ૨૬૧
૨૪ ૦૧ ૧૨	૩૪ ૦૧ ૧૭	૪૪ ૦૧ ૨૨	૫૪ ૦૧ ૨૭
૨૫ ૦૧ ૧૨૧	૩૫ ૦૧ ૧૭૧	૪૫ ૦૧ ૨૨૧	૫૫ ૦૧ ૨૭૧
૨૬ ૦૧ ૧૩	૩૬ ૦૧ ૧૮	૪૬ ૦૧ ૨૩	૫૬ ૦૧ ૨૮
૨૭ ૦૧ ૧૩૧	૩૭ ૦૧ ૧૮૧	૪૭ ૦૧ ૨૩૧	૫૭ ૦૧ ૨૮૧
૨૮ ૦૧ ૧૪	૩૮ ૦૧ ૧૯	૪૮ ૦૧ ૨૪	૫૮ ૦૧ ૨૯
૨૯ ૦૧ ૧૪૧	૩૯ ૦૧ ૧૯૧	૪૯ ૦૧ ૨૪૧	૫૯ ૦૧ ૨૯૧
૩૦ ૦૧ ૧૫	૪૦ ૦૧ ૨૦	૫૦ ૦૧ ૨૫	૬૦ ૦૧ ૩૦

એકરુઠ અઘેળી ચાળીશ દોઢા સુધીના પાડા.

એક દોઢે દોઢ.

૬૧×૦૧=૩૦૧	૭૧×૦૧=૩૫૧	૮૧×૦૧=૪૦૧	૯૧×૦૧=૪૫૧
૬૨ ૦૧ ૩૧	૭૨ ૦૧ ૩૬	૮૨ ૦૧ ૪૧	૯૨ ૦૧ ૪૬
૬૩ ૦૧ ૩૧૧	૭૩ ૦૧ ૩૬૧	૮૩ ૦૧ ૪૧૧	૯૩ ૦૧ ૪૬૧
૬૪ ૦૧ ૩૨	૭૪ ૦૧ ૩૭	૮૪ ૦૧ ૪૨	૯૪ ૦૧ ૪૭
૬૫ ૦૧ ૩૨૧	૭૫ ૦૧ ૩૭૧	૮૫ ૦૧ ૪૨૧	૯૫ ૦૧ ૪૭૧
૬૬ ૦૧ ૩૩	૭૬ ૦૧ ૩૮	૮૬ ૦૧ ૪૩	૯૬ ૦૧ ૪૮
૬૭ ૦૧ ૩૩૧	૭૭ ૦૧ ૩૮૧	૮૭ ૦૧ ૪૩૧	૯૭ ૦૧ ૪૮૧
૬૮ ૦૧ ૩૪	૭૮ ૦૧ ૩૯	૮૮ ૦૧ ૪૪	૯૮ ૦૧ ૪૯
૬૯ ૦૧ ૩૪૧	૭૯ ૦૧ ૩૯૧	૮૯ ૦૧ ૪૪૧	૯૯ ૦૧ ૪૯૧
૭૦ ૦૧ ૩૫	૮૦ ૦૧ ૪૦	૯૦ ૦૧ ૪૫	૧૦૦ ૦૧ ૫૦

દોઢાં.

૧×૧૧=૧૧	૧૧×૧૧=૧૬૧	૨૧×૧૧=૩૧૧	૩૧×૧૧=૪૬૧
૨ ૧૧ ૩	૧૨ ૧૧ ૧૮	૨૨ ૧૧ ૩૩	૩૨ ૧૧ ૪૮
૩ ૧૧ ૪૧	૧૩ ૧૧ ૧૯૧	૨૩ ૧૧ ૩૪૧	૩૩ ૧૧ ૪૯૧
૪ ૧૧ ૬	૧૪ ૧૧ ૨૧	૨૪ ૧૧ ૩૬	૩૪ ૧૧ ૫૧
૫ ૧૧ ૭૧	૧૫ ૧૧ ૨૨૧	૨૫ ૧૧ ૩૭૧	૩૫ ૧૧ ૫૨૧
૬ ૧૧ ૯	૧૬ ૧૧ ૨૪	૨૬ ૧૧ ૩૯	૩૬ ૧૧ ૫૪
૭ ૧૧ ૧૦૧	૧૭ ૧૧ ૨૫૧	૨૭ ૧૧ ૪૦૧	૩૭ ૧૧ ૫૫૧
૮ ૧૧ ૧૨	૧૮ ૧૧ ૨૭	૨૮ ૧૧ ૪૧	૩૮ ૧૧ ૫૭
૯ ૧૧ ૧૩૧	૧૯ ૧૧ ૨૮૧	૨૯ ૧૧ ૪૩૧	૩૯ ૧૧ ૫૮૧
૧૦ ૧૧ ૧૫	૨૦ ૧૧ ૩૦	૩૦ ૧૧ ૪૫	૪૦ ૧૧ ૬૦

એકતાળીશ દોઢેથી વીશ અઢીઆં સુધીના પાડા.
એક અઢીએ અઢી.

૪૧×૧૧=૬૧૧	૫૧×૧૧=૭૬૧	૬૧×૧૧=૮૧૧	૭૧×૧૧=૯૦૬૧
૪૨ ૧૧ ૬૩	૫૨ ૧૧ ૭૮	૬૨ ૧૧ ૯૩	૭૨ ૧૧ ૧૦૮
૪૩ ૧૧ ૬૪૧	૫૩ ૧૧ ૭૯૧	૬૩ ૧૧ ૯૪૧	૭૩ ૧૧ ૧૦૯૧
૪૪ ૧૧ ૬૬	૫૪ ૧૧ ૮૧	૬૪ ૧૧ ૯૬	૭૪ ૧૧ ૧૧૧
૪૫ ૧૧ ૬૭૧	૫૫ ૧૧ ૮૨૧	૬૫ ૧૧ ૯૭૧	૭૫ ૧૧ ૧૧૨
૪૬ ૧૧ ૬૮	૫૬ ૧૧ ૮૪	૬૬ ૧૧ ૯૮	૭૬ ૧૧ ૧૧૪
૪૭ ૧૧ ૭૦૧	૫૭ ૧૧ ૮૫૧	૬૭ ૧૧ ૧૦૦૧	૭૭ ૧૧ ૧૧૫૧
૪૮ ૧૧ ૭૨	૫૮ ૧૧ ૮૭	૬૮ ૧૧ ૧૦૨	૭૮ ૧૧ ૧૧૭
૪૯ ૧૧ ૭૩૧	૫૯ ૧૧ ૮૮૧	૬૯ ૧૧ ૧૦૩૧	૭૯ ૧૧ ૧૧૮૧
૫૦ ૧૧ ૭૫	૬૦ ૧૧ ૯૦	૭૦ ૧૧ ૧૦૫	૮૦ ૧૧ ૧૨૦

અઢીઆં.

૮૧×૧૧=૧૨૧૧	૯૧×૧૧=૧૩૬૧	૧×૨૧=૨૧	૧૧×૨૧=૨૭૧
૮૨ ૧૧ ૧૨૩	૯૨ ૧૧ ૧૩૮	૨ ૨૧ ૫	૧૨ ૨૧ ૩૦
૮૩ ૧૧ ૧૨૪૧	૯૩ ૧૧ ૧૩૯૧	૩ ૨૧ ૭૧	૧૩ ૨૧ ૩૨૧
૮૪ ૧૧ ૧૨૬	૯૪ ૧૧ ૧૪૧	૪ ૨૧ ૧૦	૧૪ ૨૧ ૩૫
૮૫ ૧૧ ૧૨૭૧	૯૫ ૧૧ ૧૪૨૧	૫ ૨૧ ૧૨૧	૧૫ ૨૧ ૩૭૧
૮૬ ૧૧ ૧૨૮	૯૬ ૧૧ ૧૪૪	૬ ૨૧ ૧૫	૧૬ ૨૧ ૪૦
૮૭ ૧૧ ૧૩૦૧	૯૭ ૧૧ ૧૪૫૧	૭ ૨૧ ૧૭૧	૧૭ ૨૧ ૪૨૧
૮૮ ૧૧ ૧૩૨	૯૮ ૧૧ ૧૪૭	૮ ૨૧ ૨૦	૧૮ ૨૧ ૪૫
૮૯ ૧૧ ૧૩૩૧	૯૯ ૧૧ ૧૪૮૧	૯ ૨૧ ૨૨૧	૧૯ ૨૧ ૪૭૧
૯૦ ૧૧ ૧૩૫	૧૦૦ ૧૧ ૧૫૦	૧૦ ૨૧ ૨૫	૨૦ ૨૧ ૫૦

એકવીશ અઠીએથી સો અઠીઆં સુધીના પાડા.

એકવીશ અઠીએ સાડીબાવન.

૨૧×૨૧=૫૨૧	૩૧×૨૧=૭૭૧	૪૧×૨૧=૧૦૨૧	૫૧×૨૧=૧૨૭૧
૨૨ ૨૧ ૫૫	૩૨ ૨૧ ૮૦	૪૨ ૨૧ ૧૦૫	૫૨ ૨૧ ૧૩૦
૨૩ ૨૧ ૫૭૧	૩૩ ૨૧ ૮૨૧	૪૩ ૨૧ ૧૦૭૧	૫૩ ૨૧ ૧૩૨૧
૨૪ ૨૧ ૬૦	૩૪ ૨૧ ૮૫	૪૪ ૨૧ ૧૧૦	૫૪ ૨૧ ૧૩૫
૨૫ ૨૧ ૬૨૧	૩૫ ૨૧ ૮૭૧	૪૫ ૨૧ ૧૧૨૧	૫૫ ૨૧ ૧૩૭૧
૨૬ ૨૧ ૬૫	૩૬ ૨૧ ૯૦	૪૬ ૨૧ ૧૧૫	૫૬ ૨૧ ૧૪૦
૨૭ ૨૧ ૬૭૧	૩૭ ૨૧ ૯૨૧	૪૭ ૨૧ ૧૧૭૧	૫૭ ૨૧ ૧૪૨૧
૨૮ ૨૧ ૭૦	૩૮ ૨૧ ૯૫	૪૮ ૨૧ ૧૨૦	૫૮ ૨૧ ૧૪૫
૨૯ ૨૧ ૭૨૧	૩૯ ૨૧ ૯૭૧	૪૯ ૨૧ ૧૨૨૧	૫૯ ૨૧ ૧૪૭૧
૩૦ ૨૧ ૭૫	૪૦ ૨૧ ૧૦૦	૫૦ ૨૧ ૧૨૫	૬૦ ૨૧ ૧૫૦

અઠીઆં.

૬૧×૨૧=૧૨૭૨૧	૭૧×૨૧=૧૪૭૧	૮૧×૨૧=૨૦૨૧	૯૧×૨૧=૨૨૭૧
૬૨ ૨૧ ૧૫૫	૭૨ ૨૧ ૧૮૦	૮૨ ૨૧ ૨૦૫	૯૨ ૨૧ ૨૩૦
૬૩ ૨૧ ૧૫૭૧	૭૩ ૨૧ ૧૮૨૧	૮૩ ૨૧ ૨૦૭૧	૯૩ ૨૧ ૨૩૨૧
૬૪ ૨૧ ૧૬૦	૭૪ ૨૧ ૧૮૫	૮૪ ૨૧ ૨૧૦	૯૪ ૨૧ ૨૩૫
૬૫ ૨૧ ૧૬૨૧	૭૫ ૨૧ ૧૮૭૧	૮૫ ૨૧ ૨૧૨૧	૯૫ ૨૧ ૨૩૭૧
૬૬ ૨૧ ૧૬૫	૭૬ ૨૧ ૧૯૦	૮૬ ૨૧ ૨૧૫	૯૬ ૨૧ ૨૪૦
૬૭ ૨૧ ૧૬૭૧	૭૭ ૨૧ ૧૯૨૧	૮૭ ૨૧ ૨૧૭૧	૯૭ ૨૧ ૨૪૨૧
૬૮ ૨૧ ૧૭૦	૭૮ ૨૧ ૧૯૫	૮૮ ૨૧ ૨૨૦	૯૮ ૨૧ ૨૪૫
૬૯ ૨૧ ૧૭૨૧	૭૯ ૨૧ ૧૯૭૧	૮૯ ૨૧ ૨૨૨૧	૯૯ ૨૧ ૨૪૭૧
૭૦ ૨૧ ૧૭૫	૮૦ ૨૧ ૨૦૦	૯૦ ૨૧ ૨૨૫	૧૦૦ ૨૧ ૨૫૦

આંકને લગતા પ્રશ્નોના નમુના (પદાર્થો).

૧. બાર પંચા ? જ. ૬૦
૨. ચૌદ નવાં ? જ. ૧૨૬.
૩. સત્તર છક ? જ. ૧૦૨.
૪. યોગણી અઢી ? જ. ૧૫૨.
૫. ૯૧ અઢીઆંને પાડો
બોલી જાઓ.
૬. ચોવી તરી ? જ. ૭૨.
૭. યોગણત્રી છક ? જ. ૧૭૪.
૮. ૨૭ને પાડો અવળો
બોલી જાઓ.
૯. ૬૫ દોઢથી ૭૦ દોઢ સુ-
ધી મોપાક બોલી જાઓ.
૧૦. યોગણી પા ? જ. ૪૧૧.
૧૧. સુડતાલી પા ? જ. ૧૧૧૧.
૧૨. ત્રાણું પા ? જ. ૨૩.
૧૩. યોગણી અર્ધે ? જ. ૬૧.
૧૪. પાંસઠ અર્ધે ? જ. ૩૨૧.
૧૫. સત્તાણું અર્ધે ? જ. ૪૮૧.
૧૬. પાંત્રી દોઢું ? જ. ૫૨૧.
૧૭. સત્તાશી દોઢું ? જ.
૧૩૦૧.
૧૮. સત્તર અઢીએ ? જ. ૪૨૧.
૧૯. યોગણત્રી અઢીએ ? જ.
૭૨૧.
૨૦. તોતેર અઢીએ ? જ.
૧૮૨૧.
૨૧. કેટલા સત્તાં ૯૧ ? જ.
તેર સત્તાં.
૨૨. કેટલા છક ચુમાળસો ?
ચોવી છક.
૨૩. કેટલા નવાં બે બાવના ?
જ. અઢીવી નવાં.
૨૪. કેટલા અર્ધે સાડાબાર ?
જ. પચી અર્ધે.
૨૫. કેટલા પાં સવા સત્તર ?
જ. યોગણત્રી પાં,

૨૬. કેટલા દોડું સાડીસો ?
જ. સડસઠ દોડું.

૨૭. કેટલા અઢીઉં પાંસઠસો ?
જ. છાસઠ અઢીએ.

૨૮. એક રૂપીઆની ૨૭ ના-
રંગી તો ૬ રૂપીઆની
કેટલી ? જ. ૨૪૩ નારંગી.

૨૯. એક ઘોડાના ૨૩ રૂપીઆ
તો ૭ ઘોડાના કેટલા ? જ.
૧૬૧ રૂપીઆ.

૩૦. હું રોજ ૦૧ રૂપીઆ
કમાઉં તો ૬૫ દિવસમાં
કેટલા રૂપિઆ કમાઉં ?
જ. ૩૨૧ રૂપીઆ.

૩૧. ૭૨ લીખારી છે. દરેકને ૦
પા રૂપીઆ આપીએ તો
કેટલા રૂપીઆ જોઈએ ?
જ. ૧૮ રૂ.

૩૨. ૧ ભેંસ રોજ ૦૧ મણ
દૂધ કાઢે તો ૭૫ ભેંસોનું
કેટલા મણ દૂધ થાય ?
જ. ૩૭૫ મણ.

૩૩. એક શેર કેરીનો ૧૧
આનો તો ૨૫ શેર કે-
રીના કેટલા આના જોસે ?
જ. ૩૭૫ આના.

૩૪. ૨૧ રૂપીઆની એક ચો-

પડી તો ૫૭૫ રૂપીઆની
કેટલી ચોપડી આવે ?

જ. ૨૩ ચોપડીઓ.

૩૫. ૧૧ રૂપીઆ એક મણ
કેરી તો ૫૭ રૂપીઆની
કેટલા મણ કેરી આવે ?
જ. ૩૮ મણ.

૩૬. ૨૪૧૧ રૂપીઆ છે, દરેકને
૦૧ પા રૂપીઆ આપી-
એ તો કેટલાને અપાય ?
જ. ૧૬૬ જણને.

૩૭. ૦૧ રૂપીઆ રોજ મળે
છે તો ૩૭૫ રૂપીઆ ક-
માવાને કેટલા દિવસ
કામ કરવું જોઈએ ? જ.
૭૫ દિવસ.

૩૮. ૧૮૨ લીંબુ ૭ જણને
સરખે ભાગે વહેંચો ?
જ. ૨૬ લીંબુ.

૩૯. ૨૦૦ માણસ ૨૫ ડબા-
માં સરખા જોસાડીએ
તો દરેક ડબામાં કેટલા ?
જ. ૮ માણસ.

૪૦. ૨૧ રૂ.એ એક ખુરશી
તો ૨૨૨૧ રૂપીઆની કેટ
લી ખુરશીઓ ? જ.
૮૬ ખુરશીઓ.

ઘેવડી નાણાંની માહિતી તથા નાણાંની ધાત.

પાઈ, અર્ધો પૈસો, ઘેવડીઓ પૈસો (ઢબ્બુ), આની, ઘેઆની, પાવલી, અર્ધો, રૂપીઆ અને પૌંડ (સોના મહોર) વર્ગમાં લાવવાં, તેમાંથી બાળકો પાસેથી ત્રાંબા નાણું, નિકલ નાણું, રૂપા નાણું અને સોના નાણું રંગ પરથી બુદ્ધ પડાવવું. પછી પાઈની ઝોળખાણ આપી તે બાળકોના હાથમાં આપો. એવી ત્રણ પાઈનો ૧ પૈસો તે કાંટાથી તેમની પાસે તોળાવી સિદ્ધ કરવું. એજ પ્રમાણે બે અર્ધા પૈસા બરાબર ૧ પૈસો, ૬ પાઈ અથવા ૪ અર્ધા પૈસા અથવા બે પૈસા બરાબર ૧ ઘેવડીઓ પૈસો, એ તોળાવી સિદ્ધ કરવું. પાઈ, અર્ધો પૈસો, પૈસો અને ઢબ્બુ એ ત્રાંબા નાણું છે કેમકે તે ત્રાંબાનાં બનેલાં છે.

નિકલ નાણું—આની:—એ નિકલ નામની ધાતુની બને છે. ત્રાંબા કરતાં તે મોટી છે. ૧૨ પાઈ, ૮ અધેલા, ૪ પૈસા અથવા ૨ ઢબ્બુ = ૧ આની.

રૂપા નાણું:—ત્રાંબા અને નિકલ નાણું જ્યારે ઘણું થઈ જાય ત્યારે રૂપા નાણું વપરાય છે, કેમકે રૂપું તેમનાં કરતાં ઘણું મોઢું છે. ઘેઆની, પાવલી, અર્ધો અને રૂપીઆ એ રૂપા નાણું છે. ૮ ઘેઆની, ૪ પાવલી, ૨ અર્ધો અને ૧ રૂપીઆ એનું વજન સરખું થાય છે, માટે તેમની કિંમત તેમના વજનના પ્રમાણમાં છે.

સોના નાણું:—મહોર-પૌંડ:—સોનું એ બહુ કિંમતી ધાતુ છે. ત્રાંબા, નિકલ અને રૂપા નાણું જ્યારે વધારે થઈ જાય ત્યારે સહેલથી ગણવા અને સહેલથી સાચવવા સારૂ સોના નાણું વપરાય છે. ૧૫ રૂપીઆ = ૧ પૌંડ (સોના મહોર).

પાઈ, અર્ધો પૈસા, પૈસા, ઢબ્બુ, આનીઓ, ઘેઆનીઓ, પાવલીઓ, અર્ધો, રૂપીઆ અને પૌંડ બની શકે તો ટેબલ પર એકઠાં કરી તેમાંથી તે દરેક શોધી કઢાવવાં. માગ્યા પ્રમાણે બાળકો તેમાંથી નાણાં ઉપાડી આપે તો સમજવું કે તેમને હવે નાણાંની પુરેપુરી માહિતી મળી.

અક્ષણી નાણાંનું કોઠક.

૧૥ પાઈ = ૧ અધેલો.

૨ અધેલો = ૧ પૈસો.

૨ પૈસા = ૧ ઢબુ.

૨ ઢબુ = ૧ આની

૨ આની = ૧ બેઆની

૨ બેઆની = ૧ પાવલી.

૨ પાવલી = ૧ અર્ધા.

૨ અર્ધા = ૧ રૂપીઆ

૧૫ રૂપીઆ = ૧ પૌંડ, ગીની,
મહોર.

અક્ષણી નાણાંનું કોઠક,

બીજી રીતે.

૩ પાઈ = ૧ પૈસો.

૪ પૈસા = ૧ આનો.

૧૬ આના = ૧ રૂપીઆ.

૧૫ રૂપીઆ = ૧ મહોર. ગીની,
પૌંડ.

અક્ષણી નાણાંનું કોઠક,

સરકારી હિસાબમાં આવતું.

૧૨ પાઈ = ૧ આનો.

૧૬ આના = ૧ રૂપીઆ.

ટેબલ પર ઉપર લખ્યા સિક્કા પાથરીને છોકરાઓને કહેવું કે ૧ રૂપીઆની બેઆની આપો, ૧ રૂપીઆના પૈસા આપો, ૧ પાવલીની પાઈ આપો, એક અર્ધાની બેઆની આપો, ૧ બેઆનીની આની આપો, ૧ આનીની પાઈઆ આપો; એ પ્રમાણે લેવડ દેવડ કરાવી નાણાંની માહીતી પાકી કરાવવી.

નાણાંની ધાતો.

પાઈ પ્રમાણે.

૧ પૈસાની પાઈ	૩
૧ ઢબુની પાઈ	૬
૧ આનાની પાઈ	૧૨
૧ બેઆનીની પાઈ	૨૪
૧ પાવલીની પાઈ	૪૮
૧ અર્ધાની પાઈ	૯૬
૧ રૂપીઆની પાઈ	૧૯૨

પૈસા પ્રમાણે.

૧ ઢબુના પૈસા	૨
૧ આનીના પૈસા	૪
૧ બેઆનીના પૈસા	૮
૧ પાવલીના પૈસા	૧૬
૧ અર્ધાના પૈસા	૩૨
૧ રૂપીઆના પૈસા	૬૪

આની પ્રમાણે.

૧ બેઆનીની આની ...	૨
૧ પાવક્ષીની આની ...	૪
૧ અર્ધાની આની ...	૮
૧ રૂપીઆની આની ...	૧૬

બેઆની પ્રમાણે.

૧ પાવક્ષીની બેઆની...	૨
૧ અર્ધાની બેઆની ...	૪
૧ રૂપીઆની બેઆની ..	૮

પાવક્ષી પ્રમાણે.

૧ અર્ધાની પાવક્ષી ...	૨
૧ રૂપીઆની પાવક્ષી ...	૪

રૂપીયા ઉપરથી.

૧ રૂપીઆના અર્ધા ...	૨
૧ રૂપીઆની પાવક્ષી ...	૪
૧ રૂપીઆની બેઆની...	૮
૧ રૂપીઆની આની ...	૧૬
૧ રૂપીઆના પૈસા ...	૬૪
૧ રૂપીઆની પાઇ ...	૧૬૨

અર્ધા રૂપીયા ઉપરથી.

૧ અર્ધાની પાવક્ષી ...	૨
૧ અર્ધાની બેઆની ...	૪
૧ અર્ધાની આની ...	૮
૧ અર્ધાના પૈસા...	૩૨
૧ અર્ધાની પાઇ ...	૯૬

પાવક્ષી ઉપરથી.

૧ પાવક્ષીની બેઆની ...	૨
૧ પાવક્ષીની આની ...	૪
૧ પાવક્ષીના પૈસા ...	૧૬
૧ પાવક્ષીની પાઇ...	૪૮

બેઆની ઉપરથી.

૧ બેઆનીની આની ...	૨
૧ બેઆનીના પૈસા ...	૮
૧ બેઆનીની પાઇ ...	૨૪

આની ઉપરથી.

૧ આનીના પૈસા ...	૪
૧ આનીની પાઇ ...	૧૨

મુખગણિત.

૧. ૭ રૂપીઆની પાવક્ષી ?

જ. ૨૮.

૨. ૯ રૂપીઆના અર્ધા ? જ.

૧૮.

૩. ૭ બેઆનીના પૈસા ? જ. ૫૬.

૪. મણિલાલ પાસે ૨૪ બે-
આનીઓ છે, તેના રૂપી-
કેટલા થાય ? જ. ૩ રૂ.

૫. મારા ગજવામાં ૨૦ પાવલી છે, તેના રૂપીઆ કેટલા? જ. ૫ રૂ.
૬. મેં ૧૮ અર્ધા રૂપીઆ ધર્મીદામાં પ્રાદ્યજીને આપ્યા તો તે કેટલા રૂપીઆ કહેવાય? જ. ૯ રૂ.
૭. ૨૪ પૈસાની આની કેટલી? જ. ૬.
૮. ૨૭ પાઈના પૈસા કેટલા? જ. ૬.
૯. ૩૨ ઢબુની પાવલી? જ. ૪.
૧૦. ૧ મણ કારેલાંના મને ૪૦ પૈસા બેઠા તો તે કેટલા આના કહેવાય? જ. ૧૦ આના.
૧૧. ૨ રૂપીઆની પાવલી? જ. ૮.
૧૨. ૭ રૂપીઆની બેઆની? જ. ૫૬.
૧૩. ૫ અર્ધાની આની? જ. ૪૦.
૧૪. ૧ મણ કેરીના ૫ અર્ધા રૂપીઆ બેસે તો મારે તેને બદલે કેટલી બેઆની આપવી? જ. ૨૦.
૧૫. એક માણસ પાસે ૬ રૂપીઆ

છે, તેની બેઆની કેટલી આવે? જ. ૭૨.

૧૬. એક માણસ પાસે ૧૦ બેઆની છે. દરેક લીખારીને ૧ પૈસા આપે તો કેટલા લીખારીને અપાય? જ. ૮૦.
૧૭. ૬ ઢબુની પાઈ? જ. ૫૪.
૧૮. મારી પાસે ૭ પૈસા છે, દરેક છોકરાને ૧ પાઈ બેજો આપું તો કેટલા છોકરાને અપાય? જ. ૨૧.
૧૯. ૬ રૂપીઆ છે. દરેક પ્રાદ્યજીને ૦૧ રૂપીઆ દક્ષિણા આપું તો કેટલા પ્રાદ્યજીને અપાય? જ. ૩૬.
૨૦. મારી પાસે ૭ રૂપીઆ છે, અને નિશાળમાં ૫૬ છોકરા છે તો દરેકને શું મળશે? જ. ૧ બેઆની.
૨૧. મારા બાપાએ મને ૧૨ આના આપ્યા, તેમાંથી મેં ૩ આના ફીના ભર્યા, ૨ આનાની ચોપડી લીધી અને ૪ પૈસા લીખારીને આપ્યા તો મારી પાસે બાકી કેટલા આના રહ્યા? જ. ૬ આના.

૧૦૦૦૦ સુધીની સંખ્યાનું વાચન તથા લેખન.

સાધન:—મોતી, લાકડાના પારા અથવા સંખ્યાની પેટી.

લેખન:—એક પારો લખી બતાવવાને એકટો, બે પારાને માટે બગડો એમ નવ સુધી લખતાં શીખવવું. દશ પારા થાય એટલે કહેવું કે તે છુટા ન રાખતાં તેની એક બેરખી પરોવવી. એ બેરખીની અંદર દશ પારા છે, માટે તે બેરખીનું નામ દશક. એકથી નવ સુધીની સંખ્યા અકેક આંકડાથી લખાય છે, અને તેને એકમના આંકડા કહે છે.

એક બેરખી (દશક) અને ૧ પારો એટલે ૧૧, બે બેરખી અને ૫ પારા એટલે ૨૫, સાત બેરખી અને ૬ પારા એટલે ૭૬ અને નવ બેરખી અને નવ પારા એટલે ૯૯. હવે નવ બેરખી અને ૧૦ પારા લઈએ તો ૧૦ બેરખી થાય. જેમ ૧૦ એકમ છુટા નહોતા રાખતા, તેમ ૧૦ દશક પણ છુટા ન રાખતાં, તેને લેગા બાંધી દેવા. તેમાં ૧૦૦ પારા છે, માટે તેનું નામ શતક. ૧૦૦ માં એકટો શતકનો, પછીનું મીડું દશકનું અને છેલ્લું મીડું એકમનું છે, એમ બતાવવું. તેમાં દશક અને એકમ છુટા ન હોવાથી તેને રથાને મીડાં મૂક્યાં છે. એવા દશ શતક લેગા કરીએ તો એક હજાર થાય અને એવા દશ એક હજાર લઈએ તો દશ હજાર થાય.

અંકરથાનનાં નામ:—૧. એકમ.

૨. દશક.

૩. સો.

૪. હજાર.

૫. દશ હજાર.

સંખ્યા લખી બતાવવાને નીચે પ્રમાણે સ્તંભમાં ખાનાં પડાવ્યાં અને શિક્ષક જે સંખ્યા બોલે તેનાં રથાન નીચે તે બાળકો લખે.

દશ હજાર.	હજાર.	સો.	દશક.	એકમ.
			૯	૯
		૭	૦	૫
	૨	૭	૪	૬
	૯	૬	૭	૦
૧	૦	૦	૦	૦
૬	૮	૦	૮	૫

નવાણું. (૯ દશક અને ૯ એકમ).

સાતસો પાંચ. (સોના સ્થાનમાં સાતડો, દશક નથી માટે મીડું ને પાંચ એકમ છે માટે એકમના ખાનામાં પાંચડો.)

બે હજાર સાતસો છતાળીસ. (હજારમાં બગડો, સોમાં સાતડો, દશકમાં ચોગડો અને એકમમાં છગડો.)

નવ હજાર છસો સીતેર. (હજારમાં નવડો, સોમાં છગડો દશકમાં સાતડો અને એકમ ન હોવાથી મીડું.)

દશ હજાર. (દશ હજારના સ્થાનમાં એકડો અને હજાર, સો ૫. નથી માટે તેનાં સ્થાનમાં મીડાં.)

અડસઠ હજાર પંચાશી. (૬૮માં ૬ દશ હજાર અને આઠ હજાર છે, માટે દશ હજારમાં છગડો અને હજારમાં આઠડો, સો નથી માટે મીડું, દશકમાં આઠડો અને એકમમાં પાંચડો.)

સંખ્યાઓ ઉપર પ્રમાણે કોઠામાં લખતાં આવડયા પછી કોઠા વગર લખતાં શીખવવું.

વાચન:—સંખ્યા લેખન પરથી સંખ્યા વાચનની રીત નીકળે છે. જે સંખ્યા વાંચવાની હોય તેના આંકડા ઘણા છુટા છુટા લખી જવા. પછી તે પર જમણી બાજુથી એકમ, દશક, સો, હજાર અને દશ હજાર એમ દરેક આંક પર સ્થાન લખી જવાં. પછી તે પ્રમાણે ડાબી તરફથી સંખ્યા બેલવી. જેમકે:—

હ. સો. દશક. એકમ.
 ૭ ૫ ૫ ૨ સાત હજાર પાંચસો બાવત.
 ૬. ૬. ૬. સો. ૬. એ.
 ૬૮ ૯ ૦ ૯ ૪ ૮ દશ હજાર અને ૮ હજાર સાથે બોલવા બોધએ, માટે નેવ્યાશી હજાર (સો નથી માટે નહિ બોલાય) ચોરાણું.

મનોયત્ન.

૯ ૩ ૦ નવસો ત્રીસ.
 ૨ ૬ ૦ ૮ બે હજાર છસો આઠ
 ૮ ૭ ૦ ૦ ૫ સત્તાશી હજાર પાંચ.
 ૯ ૨ ૨ ૦ ૩ બાણું હજાર બસો ત્રણ.

મનોયત્ન.

નીચેની સંખ્યાઓમાંથી જુદા જુદા અંકની કિંમત કાઢો ?
 ૫ ૭ પાંચ દશક, સાત એકમ.
 ૩ ૦ ૪ ત્રણ સો, ચાર એકમ.
 ૫ ૯ ૧ ૧ પાંચ હજાર, નવ સો, એક દશક, એક એકમ.
 ૬ ૭ ૦ ૯ ૨ છદશ હજાર, સાત હજાર, નવ દશક, બે એકમ.
 ૯ ૦ ૫ ૦ નવ હજાર, પાંચ દશક.
 સંખ્યાઓ કોઠા ઉપરથી વાંચતાં આવડયા પછી કોઠા વગર વાંચવાનો મહાવરો કરાવવો.

ધોરણ ૧ લાનું મુખગણિત સમાપ્ત.

વિદ્યાર્થીઓને પક્ષાખાંતો ઘણા મહાવરો કરાવ્યાથી તેના આંક પાકા થાય છે, માટે આગળ આવેલાં પક્ષાખાંતો સાથે નીચેની રીતે પણ પક્ષાખાંત પુછવાં:-

મ.—પક્ષાખાંતમાં ૧૬ કેટલી રીતે આવે ?

ઉ.—ચોકે ચોકે.....૧૬
સોળ એક.....૧૬
આઠ દુ.....૧૬
બે અઠાં.....૧૬
ચોસઠ પા.....૧૬
ખત્રી અર્ધે.....૧૬

મ.—પક્ષાખાંતમાં ૩૨ કેટલી રીતે આવે ?

ઉ.—સોળ દુ.....૩૨
ચારે અઠે.....૩૨
આઠ ચોક.....૩૨
ચોસઠ અર્ધે.....૩૨

મ.—પક્ષાખાંતમાં ૨૪ કેટલી રીતે આવે ?

ઉ.—ચોવી એક.....૨૪
બાર દુ.....૨૪
ચાર છક.....૨૪
છ ચોકે.....૨૪
આઠ તેરી.....૨૪
ત્રણ અઠું.....૨૪
સોળ દોઢે.....૨૪
અડતાળી અર્ધે.....૨૪
છન્નુ પાએ.....૨૪

મ.—પક્ષાખાંતમાં ૩૬ કેટલી રીતે આવે ?

ઉ.—અઠાર દુ.....૩૬

બાર તેરી.....૩૬

નવ ચોક.....૩૬

ચાર નવું.....૩૬

બોતેર અર્ધે.....૩૬

ચોવી દોઢે.....૩૬

છાએ છાએ.....૩૬

મ.—પક્ષાખાંતમાં ૬૦ કેટલી રીતે આવે ?

ઉ.—ત્રી તરી.....૬૦
સાઠે દોઢે.....૬૦
છત્રી અઠીએ.....૬૦
અઠારે પંચું.....૬૦
દાએ નવે.....૬૦
પંદરે છકે.....૬૦
નંવ દાન.....૬૦

મ.—પક્ષાખાંતમાં ૧૦૦ કેટલી રીતે આવે ?

ઉ.—દાએ દાએ.....૧૦૦
વી પંચે.....૧૦૦
પચી ચોકે.....૧૦૦
ચાળીશો અઠીએ.....૧૦૦

મ.—પક્ષાખાંતમાં ૮ કેટલી રીતે આવે ?

ઉ.—એક અઠું.....૮
બે ચોક.....૮
ચાર દુ.....૮
ખત્રી પા.....૮
સોળ અર્ધે.....૮

શાળોપયોગી પુસ્તકોને માટે જાહેરખબર.

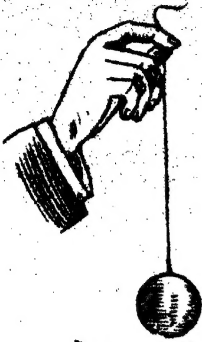
૧. શહેનશાહી મુખગણિત, ભાગ ૧ લો, બાળવર્ગ માટે; દેશી હિસાબ, પક્ષાખાં અને ચિત્રો સહિતના મૂળાક્ષરો સાથે... ૦—૧-૦
૨. શહેનશાહી મુખગણિત, ભાગ ૨જો, ધેરણ ૧લા માટે; દેશી હિસાબ, પક્ષાખાં, અંગ્રગણિત, કોષ્ટકો અને ધાતોસહિત... ૦—૧-૦
૩. શહેનશાહી મુખગણિત, ભાગ ૩જો, ધોરણ ૨જા માટે; દેશી હિસાબ, પક્ષાખાં, અંગ્રગણિત, કોષ્ટકો અને ધાતો સહિત... ૦—૧-૦
૪. શહેનશાહી મુખગણિત, ભાગ ૪થો, ધોરણ ૩જા માટે, છપાય છે ૦—૧-૦
૫. શહેનશાહી મુખગણિત, ભાગ ૫ મો, ધોરણ ૪ થા અને પાંચમા માટે છપાય છે ... ૦—૧-૦
૬. ગુ. બાળપોથીનું વિવરણ ... ૦—૧-૬
૭. ગુ. પહેલી ચોપડીનું વિવરણ ... ૦—૨-૦
૮. ગુ. બીજી ચોપડીનું વિવરણ ... ૦—૩-૦
૯. ગુ. ત્રીજી ચોપડીનું વિવરણ ... ૦—૪-૦
૧૦. નવલરામકૃત બાળગરબાવળીનું વિવરણ, ધો. ૨ જા અને ૩ જા માટે ... ૦—૨-૦
૧૧. નવલરામકૃત બાળગરબાવળીનું વિવરણ, ધો. ૪ થા અને ૫ મા માટે ... ૦—૩-૦
૧૨. નવલરામકૃત બાળગરબાવળીનું વિવરણ, ધો. ૬ઠ્ઠા અને પ્રીમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજોનાં ત્રણે વર્ષ માટે... ૦—૫-૦
૧૩. લાલશંકરકૃત મોટા અંગ્રગણિતનો ખુલાસો ... ૦—૮-૦
૧૪. કિન્ડર ગાર્ટન પદ્ધતિ ... ૦—૮-૦
૧૫. ગુજરાતી મોટું માપકરણ ... ૧—૪-૦
૧૬. ગુ. મોટા માપકરણનો ખુલાસો (છપાય છે .) ... ૦—૧૨-૦
૧૭. ડ્રોઈંગના નવા અભ્યાસક્રમની ડ્રોઈંગ બુકો ૮ ભાગમાં. ૦—૬-૦
૧૮. માસ્ટર્સ કોપીબુકો ૬ ભાગમાં ... ૦—૭-૬
૧૯. વાક્ય પૃથક્કરણ અને સંકલન ... ૦—૬-૦
૨૦. સાદું ડ્રોઈંગ ૩ ભાગમાં ... ૦—૭-૦

લાખમીચંદ ઉત્તમચંદની કમ્પની,

બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લિશર્સ, પુરા બજાર, રાજકોટ.

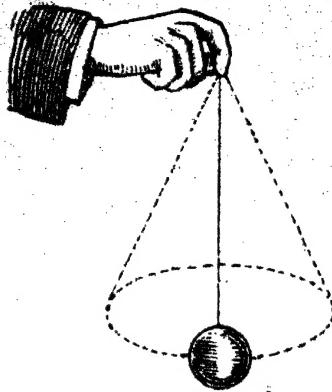
કિન્ડર ગાર્ડન.

બક્ષીસ ૨ જી.

ગોળાને ફેરવવાથી
આકાર ફરતો નથી.

આકૃતિ ૨, ૩.

ગોળાને ઘાણીના
બબદપેઢે ફેરવે છે.

બક્ષીસ ૨ જી.

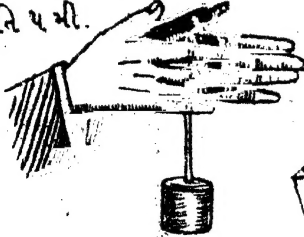
આકૃતિ ૪ થી.

પન બતાવે છે.

બક્ષીસ ૨ જી.

આકૃતિ ૫ થી.

પનને બાનુમાં સળી ખોસી ફેર-
વવાથી નખાકારબેરી દેખાય છે.

બક્ષીસ ૨ જી.

આકૃતિ ૬ થી.

પનની ગાડી બનાવી ખેંચે છે.

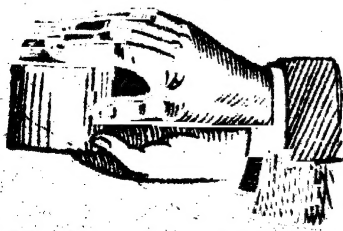
બક્ષીસ ૩ જી,

આકૃતિ ૨ જી.

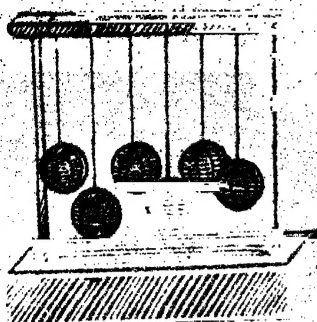
ચેટીનું ઓખું
ખેંચી લઈ
પન બકાર કઠોડે છે.

બક્ષીસ ૩ જી , આકૃતિ ૧ થી.

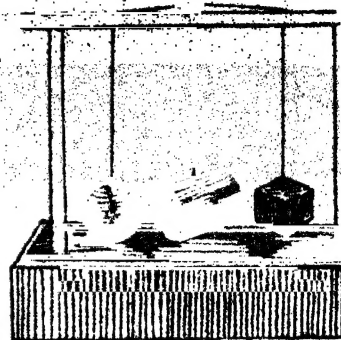
ચેટીને ઊંધી ચાલી ઢાંકણું ખેંચે છે.

બક્ષીસ ૧ બી.

ધ્યાન, વ્યવસ્થા અને ચોકસાઈ
કેળવવી.

બક્ષીસ ૨ બી.

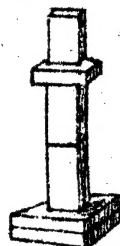
સમાનતા, વિરુદ્ધતા અને મધ્યસ્થ પદ્ધતિ
કાચઘે.

બક્ષીસ ૩ બી.

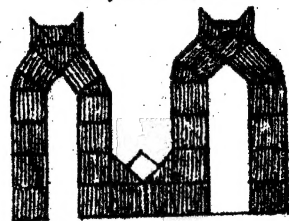
જીંદગીના આકાર
બેસફાળવાળો ફોંસ.

બક્ષીસ ૪ થી

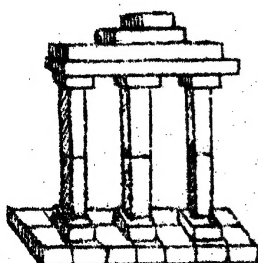
કીર્તિસ્તંભ.

બક્ષીસ ૫ થી.

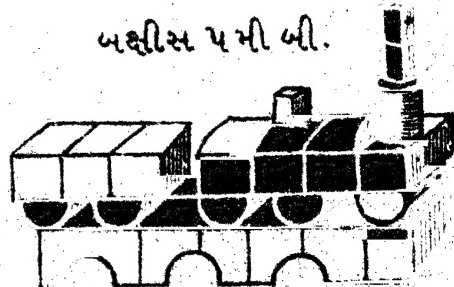
મંદિરનાં ખંડેર.

બક્ષીસ ૬ થી.

મીર્તિસ્તંભ.

બક્ષીસ ૫ થી બી.

પૂલઘેપર આગગાડી.

